

PROGRAM REKTORSKEGA KANDIDATA PROF. DR. MATJAŽA OMLADIČA

I. ZASTAVLJENI CILJI

Cilje svojega programa naj razdelim po dveh področjih delovanja.

Cilji na področju delovanja v odnosu do države in družbe:

- (1) uveljavljanje položaja Univerze, ki bo v skladu z obsegom in kvaliteto njenega dela;
- (2) smotrna revizija uredbe o financiranju;
- (3) delna revizija bolonjskega zakona;
- (4) povečana skrb za investicije v gradnjo novih objektov in prenovo obstoječih;
- (5) postopno uvajanje izhodnih kriterijev pri financiranju raziskovalnega dela;
- (6) zavzemanje za spremembe davčne zakonodaje.

Cilji na področju delovanja znotraj Univerze v Ljubljani:

- (7) povečanje učinkovitosti uprave in razvoj služb za potrebe članic;
- (8) bolonjska reforma;
- (9) priprava strategije Univerze v Ljubljani;
- (10) skrb za kakovost pedagoškega, raziskovalnega, razvojnega in umetniškega dela;
- (11) skrb za mlade, še ne uveljavljene kadre;
- (12) vzpostavitev čim bolj kooperativnih odnosov s študenti;
- (13) postopna krepitev pomena umetniškega in razvojnega dela v habilitacijskih merilih;
- (14) ohranitev združene Univerze ob skrbi za specifikke vseh njenih članic.

II. OCENA STANJA IN PREDLAGANE REŠITVE

Položaj Univerze v Ljubljani v naši družbi

Danes predstavlja po številu študentov, pedagoških delavcev in diplom Univerza v Ljubljani približno dve tretjini vsega visokošolskega in še nekoliko večji delež vsega univerzitetnega izobraževanja na Slovenskem. Predstavlja tudi približno tri četrtine vsega magistrskega in devet desetih vsega doktorskega izobraževanja v državi. Ne nazadnje opravlja naša Univerza preko svojih umetniških akademij vse univerzitetno umetniško izobraževanje v Sloveniji. Nekateri najpomembnejši raziskovalni kazalci pa povedo, da je hkrati daleč največja raziskovalna organizacija na Slovenskem, saj opravlja približno pol vsega raziskovalnega dela. Prav vsesplošna naravnost Univerze v Ljubljani ter raznolikost disciplin, ki jih goji na področju izobraževanja ter raziskovalnega, razvojnega in umetniškega delovanja, omogočata tisto sinergijo, ki bo še kako potrebna za uspešno kosanje v evropski in širši mednarodni skupnosti.

Univerza v Ljubljani bo morala uveljaviti tem dejstvom primeren položaj v slovenski družbi, kar bo glavna naloga bodočega rektorja. Naša Univerza je bila ustanovljena kot

slovenska nacionalna univerza. Podatki o tem, od kod prihajajo njeni študentje in profesorji, skupaj z zgornjimi podatki kažejo, da to v bistvu še zmerom je. V času po osamosvojitvi je nekoliko zaspal naš občutek nacionalne ogroženosti in je bilo videti, da nacionalne univerze ne potrebujemo. Ob vstopu v Evropsko unijo in načrtovani večji internacionalizaciji Univerze pa je morda treba te poglede ponovno pretehtati. Tudi Slovenijo zdaj vežejo strateški lizbonski cilji, ki jih bo težko dosegla brez ustrezne podpore svoji največji in najbolj kakovostni visokošolski in raziskovalni organizaciji. Vprašanje je torej, kako bomo brez take podpore vstopili v Evropo tudi kot narod znanja.

Učinkovitost delovanja uprave

V letih samoupravljanja se je naša Univerza sesula v razdrobljen kolos, ki ga je naš sedanji rektor v svojih dveh rektorskih mandatih strnil v konfederacijo avtonomnih šol. Tako obliko imajo mnoge sodobne univerze v Evropi in je edina smiselna oblika za univerzo te velikosti in raznolikosti. Uprava Univerze, ki je imela v prejšnjih časih le majhno vlogo, pa se brez zadostne podpore prepočasi prilagaja novi stvarnosti.

V spremenjenih pogojih bo ena od glavnih in morda najtežja naloga bodočega rektorja nadaljevati začeto delo, to je opredelitev delokroga uprave in njenega ustreznega prestrukturiranja. Morala se bo bolj dejavno vključiti v odnos do ministrstev, agencij za raziskovalno in za razvojno dejavnost RS in ustreznih evropskih inštitucij ter razviti službe, ki bodo članicam pomagale pri njihovih problemih. Treba je npr. postaviti evropsko pisarno za pomoč pri mednarodnih raziskovalnih projektih, pa tudi službo, ki bo članicam pomagala pri finančnih odločitvah. Pojmu "poslovni direktor" se bom s tem v zvezi izognil, saj med drugim menim, da ta pojem sam po sebi ni dobro opredeljen.

Financiranje

V zadnjih nekaj desetletjih se je vpis študentov v prve letnike naše Univerze potrojil, število učiteljev in asistentov pa se v istem času ni niti podvojilo. Tako so se naša razmerja števila študentov na učitelja oz. asistenta približala tistim v najbolj nerazvitih državah vzhodne Evrope. Ta rast pa ni bila po vseh programih in šolah enakomerna. Predstave o prekomerni rasti v družboslovju in relativnem zaostajanju na tehniki niso brez osnove, a sliko močno poenostavljajo. Pogosto imamo opravka z različnimi razmerji med študenti in učitelji znotraj iste šole (npr. znotraj Filozofske fakultete) ali celo znotraj istega programa, ko so ta razmerja bolj neugodna v nižjih letnikih pri osnovnih predmetih kot pri bolj specialnih predmetih v višjih letnikih, kjer so študenti razdeljeni v manjše skupine.

Cilj "Uredbe o poprečnem financiranju" je bil, da uvede kot enega od kriterijev za dodeljevanje sredstev tudi število študentov in diplomantov, kar naj bi skupaj z ustreznim povečevanjem količine sredstev sčasoma omililo ta problem. Večji del sredstev vsake šole pa se oblikuje po sistemu "dinamične dote", torej v nekem odstotku od sredstev preteklega leta. Uredba je sprožila vrsto vprašanj o pravilnosti faktorjev področij in čeprav so se finančni problemi pojavili le na nekaterih članicah, bo potrebno smiselnost nekaterih rešitev ponovno proučiti. Poleg pozitivnih učinkov uredbe naj med negativnimi

poudarim predvsem zaskrbljenost za programe z manjšim in/ali padajočim številom študentov.

Revizija uredbe

Ena od prvih nalog novega rektorja bo sodelovanje pri reviziji uredbe, ki je predvidena za drugo polovico leta 2005. Osebnostno pozdravljam idejo ministrstva, da se v tej reviziji "dinamična dota" nadomesti s sistemom priznanih učiteljskih mest, ker bi tak sistem lahko zagotovil, če bi bil prav izpeljan, bolj stabilno financiranje vseh programov z manjšim številom študentov. Tak sistem bi tudi olajšal bolonjsko prenavo programov. Poleg take revizije osnovne komponente ter ponovnega premisleka faktorjev področij normativne komponente, odvisne od števila študentov in diplomantov, se nameravam zavzeti za uvedbo in ustrezno financiranje naslednjih komponent po vzoru drugih razvitih evropskih držav:

- (1) Z uredbo so bili ukinjeni nekateri **razvojni programi**, kot npr. program asistentov stažistov, kar lahko ogrozi razvoj, dolgoročno pa celo obstoj nekaterih strok. Ta program je treba ponovno uvesti na način, da se mesto asistenta stažista lahko razvije v priznано učiteljsko mesto.
- (2) Ministrstvo bo moralo v večji meri financirati **pedagoško opremo**. Po podatkih UO UL opremljajo članice naše Univerze učilnice in laboratorije večinoma s sredstvi iz drugih virov (raziskovalni, sponzorska sredstva, izredni študij), saj namenska sredstva pokrijejo manj kot 10% teh investicij.
- (3) V uredbi je potrebno opredeliti **programe nacionalnega pomena**, ki jim mora vlada zagotoviti stabilno financiranje čim bolj neodvisno od števila študentov.
- (4) V uredbi bo treba pridobiti znatnejša sredstva za **mednarodno dejavnost**, saj sedanja dejavnost ni zadostna in se v glavnem krije iz drugih virov. Vzpodbuditi bo treba mobilnost tako študentov kot asistentov in učiteljev. Univerze po svetu imajo pozicije za tuje študente, podoktorske goste in gostujoče profesorje ter ustrezna sredstva za obiske svojih učiteljev, sodelavcev in študentov v tujini.
- (5) Država mora najti primerna sredstva tudi za pomoč pri pripravi in izvedbi **mednarodnih raziskovalnih projektov**, predvsem evropskih. Brez take podpore bo med raziskovalci nujno upadel interes za te projekte, Slovenija pa bo vse manj učinkovita pri črpanju svojih sredstev, ki jih odvajajo v Bruselj.
- (6) V uredbo je treba vključiti tudi **raziskovalne parametre**. Poleg ponovne uvedbe **ustanovitelskih obveznosti** naj se alocira na Univerzo del raziskovalnih sredstev, s katerimi bo lahko vodila svojo raziskovalno politiko.
- (7) V podporo pedagoškemu, raziskovalnemu in razvojnemu delu bo treba po zgledu evropskih in ameriških univerz zagotoviti tudi sredstva za ustrežnejši razvoj **univerzitetnih infrastrukturnih centrov**, saj je dosedanja zakonska ureditev diskriminacijska do univerz.

Raziskovalna in razvojna dejavnost

Univerza v Ljubljani se je v svojem poslanstvu opredelila kot raziskovalna univerza. Glede na to, da po mnogih raziskovalnih kazalcih opravlja približno polovico vsega

raziskovalnega dela v Sloveniji, je nedvomno največja raziskovalna organizacija v tej državi. Po drugi strani pa državni raziskovalni inštituti, ki opravljajo le tretjino raziskovalne dejavnosti v Sloveniji, dobijo bistveno večji delež raziskovalnih sredstev. To je v nasprotju s stanjem v Evropski uniji in državah skupine OECD z izjemo nekaterih slabo razvitih vzhodnoevropskih držav. Univerza bi morala opozoriti financerja na ta nesorazmerja in doseči premike v smeri ustreznega financiranja te njene dejavnosti. Zavzeti se nameravam za uveljavitev izhodnih kriterijev pri financiranju raziskovalnega dela v Sloveniji.

Raziskovalna dejavnost je pri nas v primerjavi z razvitim svetom nekoliko nenavadno urejena. Tako smo v nenehnih dilemah glede odnosov med Univerzo in raziskovalnimi inštituti. V razvitim svetu se usmerjene aplikativne raziskave odvijajo primarno v okviru tržno financiranih inštitutov, temeljne raziskave, ki se financirajo z javnimi sredstvi, pa potekajo primarno na univerzah. Take rešitve so najbolj racionalne, saj mora (bi morala) država na univerzah opremljati sodobne laboratorije že zaradi višje kvalitete pouka in najvišje mogoče usposobljenosti diplomantov. Plačevati mora drage univerzitetne učitelje, ki morajo tudi raziskovati spet že zaradi dviga kvalitete pouka. Države v razvitim svetu financirajo temeljne raziskave na univerzah in tako pridejo do rezultatov fundamentalnih raziskav, s tem da plačujejo samo dodatne materialne stroške teh raziskav ter morda tu ali tam kak finančni "priboljšek" pridnim učiteljem, ki raziskujejo več kot je nujno. Tudi v svetu sicer obstajajo državni raziskovalni inštituti, ki so v večji ali manjši meri financirani z javnimi sredstvi, a obseg te dejavnosti je glede na velikost in gospodarsko moč države manjši kot pri nas.

Doslej še nisem slišal za kak predlog rešitve tega problema, ki ne bi povzročil več škode kot koristi. V zadnjem času je "v zraku" predlog, naj bi se večji inštituti vključili v univerzo (vendar šele po razbitju Univerze v Ljubljani na več manjših delov). V skladu s svojim programom si želim prizadevati za združeno Univerzo. Prav tako že načeloma nasprotujem institucionalnim spremembam za vsako ceno. Sem pa pripravljen na bilateralne pogovore o vseh odprtih vprašanjih med Univerzo in večjimi raziskovalnimi inštituti.

Posebno vprašanje je razvojna dejavnost, v katero je Univerza vključena že sedaj in za katero država od nas ves čas pričakuje, naj se vanjo vključimo še bolj. Žal pa za tako vključevanje ni ustreznih davčnih vzpodbud. Prav nasprotno, davčna politika vse bolj zavira sodelovanje naših učiteljev in sodelavcev z industrijo preko Univerze in njenih članic. Tu se želim odločno zavzeti za spremembo davčne zakonodaje. Poleg dohodnine je vprašljiv davek na dodano vrednost, ki nam otežuje tudi izvedbo evropskih projektov.

Razvojno sodelovanje z gospodarstvom bo univerza uravnavala s pomočjo nove in jasnejše politike upravljanja z intelektualno lastnino. Glede vzpodbujanja te dejavnosti je potrebno resno razmisliti tudi o ustreznih prilagoditvah habilitacijskih meril, ki pa ne smejo ogroziti primarno raziskovalne naravnosti Univerze in znanstvene kvalitete njenih učiteljev in sodelavcev. Rešitve, ki v okviru teh pravil omogočajo posameznikom različne življenjske kariere, so v svetu znane. Treba jih je prenesti k nam, ustrezno prilagojene našim razmeram.

Bolonjska reforma

Mnogi menijo, da bomo z bolonjsko reformo vstopili v Evropo. Univerza v Ljubljani je bila pred 85-timi leti ustanovljena s pomočjo profesorjev slovenskega rodu, ki so tedaj prišli v Ljubljano iz vrste uglednih, večinoma srednjeevropskih univerz. Ustanovljena je bila torej v Evropi in iz nje ni nikoli odšla. Vse od ustanovitve se trudimo, da bi bili primerljivi z drugimi univerzami v Evropi. Je pa res, da politika od evropskih univerz bolj ali manj odločno zahteva to reformo in da so jo mnoge univerze tudi že uresničile. Nekatere jo celo že popravljajo.

K reformi bomo v naslednjem rektorskem mandatu pristopili zato, da se od Evrope ne oddaljimo. Tudi sicer je smiselno, da občasno programe prenovimo, zdaj pa na mnogih šolah z redno prenovo že zamujamo, saj vsi čakamo že dolgo napovedovano reformo. Napočil je torej čas za prenovo naših programov, ki jo bomo morali opraviti v skladu z določili našega "bolonjskega" zakona (zadnja novela ZVŠ). Pri tem pa bomo uporabili pravila reforme "cum grano salis", da ne povzročimo preveč škode našim programom, ki večinoma niso slabi. Dejstvo je tudi, da je naš "bolonjski" zakon poln nedorečenosti in celo neevropskih rešitev. Univerza bo morala zahtevati revizijo tega zakona. Omenim naj le tri od točk, ki bi jih želel spremeniti:

- Zakon odpira zadnja vrata za uvedbo šolnin na drugi bolonjski stopnji. Sam imam do šolnin mešane občutke, saj imajo lahko nekatere dobre strani, če so prav izpeljane, imajo pa tudi vrsto negativnih posledic. Način, ki ga predvideva zakon, je nesprejemljiv, saj dopušča možnost, da država večji del finančnega bremena reforme enostavno prenese na ramena študentov.
- Treba bo natančneje opredeliti razlike med univerzitetnimi in visokimi strokovnimi programi. Res je, da v Evropi na nekaterih področjih izginjajo razlike med strokovnim in akademskim študijem. Res pa je tudi, da na nekaterih drugih področjih te razlike ostajajo in se strokovna vertikalna gradi celo nad prvo stopnjo.
- Morda najbolj neevropska rešitev je nujnost potrjevanja programov s strani paradržavnih organov kot je naš Svet za visoko šolstvo. Univerza primerne tradicije in kvalitete (primerljive z našo Univerzo) v kaki evropski državi navadno o svojih programih dokončno odloča, zunanje potrjevanje pa ni potrebno.

Kakovost

Še najbolj raznoliki so pogledi na kakovost naše Univerze, morda tudi zaradi množice kriterijev, ki jih pri ocenjevanju kakovosti lahko uporabimo. Osebno menim, da so najpomembnejši *izhodni kriteriji*, ki merijo rezultate našega dela. Naši glavni rezultati pa so ljudje, naši diplomanti, magistri in doktorji. Pogosto dobivamo povratno informacijo o naših diplomantih, ki se navadno brez težav vključujejo v podiplomske študije na uglednih tujih univerzah. Mnogi med njimi so postali celo profesorji na elitnih univerzah po svetu, ali imajo druge pomembne zaposlitve. Vse to kaže na potencial znanja, ki jim ga je dala naša Univerza.

Eden od izhodnih kriterijev kakovosti univerz je njihova raziskovalna aktivnost, saj niso samo pedagoške temveč tudi raziskovalne institucije. Raziskovalno prodoren profesor sicer ni nujno dober učitelj, toda med dvema enako zavzetima pedagogoma je praviloma boljši tisti, ki je raziskovalno bolj aktiven, saj bolje pozna vrhunske dosežke znanosti in bo zato znal bolje oblikovati predmete svojega področja in usmerjati njihov razvoj. O kvaliteti naše Univerze pričajo mnogi raziskovalni kazalci.

Izhodne kriterije kakovosti pa je treba primerjati tudi z *vhodnimi kriteriji*, saj je kakovost univerz v veliki meri odvisna od sredstev, ki jih država (in morda še kdo) vanje vlaga. Eden od teh kriterijev je število študentov na učitelja. Po podatkih Statističnega urada RS ima Univerza v Ljubljani v tekočem študijskem letu v povprečju 29.9 študenta na učitelja. Po tem povprečju smo bližje univerzam v najbolj nerazvitem delu vzhodne Evrope kot pa tistim iz razvite zahodne in srednje Evrope, s katerimi bi se raje primerjali. Tudi opremljenosti učilnic in laboratorijev namenimo premalo sredstev, pa še od teh daje država manj kot desetino. V večnem zaostanku je tudi gradnja in prenova naših objektov. Leta in leta že govorimo o nevezdržnih razmerah, v katerih živijo umetniške akademije, Fakulteta za računalništvo in informatiko, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Filozofska fakulteta ter druge naše šole, pa se ta vprašanja nikamor ne premaknejo.

Naša Univerza daje torej državi razmeroma kvalitetne rezultate svojega dela, še posebej v primerjavi s sredstvi, ki jih prejema. Vendar pa bomo morali posvetiti še večjo pozornost tistim komponentam skrbi za kakovost, na katere lahko vplivamo z boljšim pedagoškim, raziskovalnim, razvojnim in umetniškim delom.

Skrb za mlade

Univerza mora prevzeti večjo odgovornost za vpliv na razvoj slovenske države in se usposobiti za bolj učinkovito sodelovanje z vsemi ključnimi akterji razvoja Slovenije. Univerzo pa lahko naredimo za gonilno silo narodnega razvoja, samo če uveljavimo bolj prodoren nastop mlade generacije. Mladi, na katerih sloni bodočnost Univerze, pa so pogosto postavljeni v nezavidljiv položaj "visečih" delovnih mest z nejasno prihodnostjo in v neposredno hierarhično odvisnost glede sredstev za mednarodno uveljavljanje, ob hkrati vse ostrejših pogojih za zaposlitev in napredovanje. V letih mojega profesionalnega odraščanja nismo živeli v tako napetem ozračju – služba je bila zagotovljena, raziskovalna aktivnost pa je bila koristna, a ne tako nujna. Bolj aktivni so odhajali v pokoj kot redni profesorji, manj aktivni včasih zgolj kot asistenti. Danes so mladi postavljeni pred neizprosno preštevanje člankov in ugotavljanje mednarodne primerljivosti, kot to velja na univerzah razvitega sveta. To je po svoje prav, ker bomo le tako dosegli tisto raven kakovosti, ki si jo želimo. Po drugi strani pa pri tem pozabljamo razvijati tiste mehanizme, ki mladim ljudem vsaj začasno dajejo določeno stopnjo socialne varnosti in omogočajo mednarodno uveljavitev. Od mehanizmov starega sistema so ostala le sredstva za individualno raziskovalno delo (IRD).

Kot enega od novih mehanizmov želim v okviru povečanih sredstev za mednarodno sodelovanje oblikovati poseben sklad za pospeševanje mednarodne uveljavitve mladih.

Ta sklad bo namenjen doktorskim in drugim študentom ter tistim, ki doktorat že imajo, pa še nimajo lastnih raziskovalnih sredstev.

Problem ustreznih delovnih mest za mlajše sodelavce z doktoratom znanosti je eden od hujših in se zaostrojuje. V razvitem zahodnem svetu ta problem ni tako izrazit, ker okolje vsrka več doktorjev znanosti, kot naše – pri nas je večina teh še zmerom zaposlena predvsem na univerzah in državnih raziskovalnih inštitutih. Za reševanje tega problema bi bilo potrebno ustanoviti podoktorske pozicije tudi za kvalitetne domače doktorje znanosti. Take pozicije bi podobno kot drugod po svetu omogočale mladim ljudem premostiti čas, ko si iščejo bolj dolgoročne zaposlitve. Za tovrstne rešitve bi morala biti zainteresirana tudi država, saj bi lahko nadaljnje zaostrovanje tega problema povečalo problem odliva kadrov v tujino, kar je v nasprotju z našimi nacionalnimi interesi.

Odnos do študentov

V zadnjem času postajajo študenti vse pomembnejši dejavniki pri odločanju na Univerzi. Ne samo, da jim je zakonodaja namenila večji vpliv na dogajanje na univerzah, temveč so tudi s svojo zavzetostjo dokazali, da znajo k temu dogajanju tvorno prispevati. Tako univerza spet postaja “universitas scholarum et magistrorum”, kot je že bila nekoč. Ta prehod pa ni vselej gladek, saj včasih prihaja do hudih nesoglasij med študenti in vodstvom.

Prizadeval si bom graditi odnose s Študentskim svetom UL, ki je uradni predstavnik študentov naše Univerze, na medsebojnem zaupanju in sodelovanju. To pomeni, da se želim z njimi pogovarjati o vseh odprtih problemih in v primeru nesoglasij iskati kompromisne rešitve. Študentje so v zadnjem času pokazali zanimanje predvsem za to, da bi imeli vpliv na potek bolonjske reforme, na dvig kakovosti pedagoškega dela ter na problematiko pravic in dolžnosti študentov. Zato želim vključevanju študentov v odločanje pri teh vsebinah nameniti posebno pozornost. Ponovno bi bilo treba premisliti tudi odnos Univerze do nekaterih drugih organiziranih oblik delovanja naših študentov. Tu imam v mislih tudi Študentsko organizacijo Univerze, saj ta organizira celo vrsto koristnih aktivnosti, v katere se vključujejo mnogi naši študentje.

Umetniške akademije

V zadnjih časih je bilo večkrat izpostavljeno vprašanje, ali naj umetniške akademije ostanejo v okviru Univerze v Ljubljani. Naša Univerza je res pisana družčina področij, v kateri marsikatera šola le s težavo najde primerljivost z ostalimi; vendar pa bi lahko ravno združena Univerza lažje uveljavljala svoj nacionalni pomen. Zato je v skladu z mojim programom, da povabim akademije, tako kot tudi vse druge članice, naj ostanejo še naprej združene v okviru naše Univerze.

V svojem mandatu se nameravam posebej posvetiti gradnji in prenovi naših šol, med temi investicijami pa ima najvišjo prioriteto ravno gradnja akademij. Prisluhniti bo treba tudi nekaterim drugim specifikam teh šol. Svoj program revizije uredbe sem zastavil

tako, da bi moral avtomatično rešiti tudi njihove finančne probleme. Posebej pa se želim posvetiti tudi njihovim specifikam pri habilitacijah in vrednotenju pedagoškega dela.

Problemi heterogenih fakultet

V zadnjem času je bila med specifičnimi vprašanji v ospredju reorganizacija Naravoslovno tehnične fakultete. Eden glavnih problemov te fakultete je v relativnem zaostajanju števila študentov večine njenih oddelkov ob hkratnem velikem interesu za študij na enem od njih. Tako dobi fakulteta za silo dovolj sredstev, bolj obiskani oddelok pa težko zagotavlja kvaliteten pouk velikemu številu svojih študentov in ima občutek, da ostali oddelki živijo na njegov račun.

Če bo revizija uredbe izpeljana tako, kot si nameravam po tem programu prizadevati, se bo morda ta problem avtomatično razrešil, podobno kot se bodo rešili sorodni problemi nekaterih drugih fakultet (npr. Filozofske fakultete). Izogibati se želim reševanju problemov z institucionalnimi spremembami, razen v nujnih primerih. Ne bi pa nasprotoval zamenjavi oddelkov med fakultetami, če bi o tem dosegli soglasje vsi zainteresirani. Le nerad bi se odločal za ustanavljanje novih fakultet, a tudi te možnosti ne bi povsem izključil.

Konkurenca

Prejšnja vlada je "vzpodbujala konkurenčnost" v visokem šolstvu z ustanavljanjem novih visokošolskih institucij. Videti je, da bo nova vlada nadaljevala to politiko, ki ima vrsto pomanjkljivosti. Načeloma je težko nasprotovati novim šolam, če so zanje izpolnjeni pogoji. Naše ugotovitve o razmerjih med študenti in učitelji ter o pomanjkanju sredstev za opremo učilnic pa kažejo, da sredstev še za obstoječe šole ni dovolj. Zato so upravičeni strahovi, da bo ustanavljanje teh šol še bolj zmanjševalo obseg proračunskih sredstev namenjenih obstoječim institucijam.

V skrbi za zdravo konkurenco pa bi nas morda še bolj kot denar morale skrbeti vprašanje, ali imamo za razvoj take konkurence dovolj dobrih učiteljev. V tranzicijskih državah so ta problem spoznali ob pretirani želji po konkurenčnosti in ustanovili ponekod tudi po 10 in več univerz na milijon prebivalcev. Kolegi iz teh dežel nas opozarjajo na pojav, ko profesorji neke fakultete še najmanj delajo s študenti, za katere prejemajo državno plačo, nekaj več delajo z izrednimi študenti, za katere dobijo honorar iz njihovih šolnin, še največ pozornosti pa posvečajo študentom privatne univerze, ki so jo ustanovili, da bi si izboljšali gmotni položaj. V nekaterih od teh dežel so medtem že spoznali svojo zmoto in začeli univerze ponovno ukinjati in združevati.

V razvitih državah ustanavljajo visokošolska središča v sodelovanju in pod strokovnim nadzorom uveljavljenih univerz ali pa odpirajo dislocirane kampuse teh univerz. Ko ustanavljajo nove šole, kampuse in središča, zagotovijo sveža sredstva, ki omogočajo nakup in vzdrževanje primerne opreme in zaposlitev kvalitetnih učiteljev. Šole, v katerih popoldne honorarno predavajo profesorji priznanih univerz, niso zdrava konkurenca tem istim univerzam.

Velikost Univerze

Tudi v evropskem okviru je naša Univerza med večjimi, čeprav ne med največjimi. Mnoge evropske univerze (in po svetu jih je še več) pa so z našo Univerzo po velikosti primerljive. Na Slovenskem smo se že pred 85-timi leti odločili za politiko ene vesplošne (comprehensive) univerze in smo na tem konceptu zelo dolgo vztrajali. Že ob ustanovitvi je ta univerza imela poleg filozofske, teološke in pravne fakultete tudi medicinsko in tehnično fakulteto. Za univerze po svetu je značilno, da se le stežka odločajo za institucionalne spremembe, ki so v nasprotju z njihovo tradicijo. Zato ne nameravam podpreti idej, ki se občasno pojavljajo v Sloveniji, da bi bilo treba našo Univerzo razdeliti na več univerz, za začetek vsaj na naravoslovno-tehnični ter na družboslovno-humanistični del. Te težnje so sicer zopet oživele, vendar pa doslej še nisem slišal nobenih močnih argumentov za tak razvoj.

Res je, da kvantiteta praviloma ne poraja kvalitete, v določenih okoliščinah pa se to kljub temu zgodi. Tako je Univerza v Ljubljani dolgo vrsto let v pogojih relativne jezikovne zaprtosti dobivala več kot dve tretjini najbolj uka željnih, zagnanih in sposobnih mladih ljudi vsake generacije, ki jih je vzgajala in poučevala, najboljše izmed njih (razen tistih, ki so se razgubili po svetu in še kod) pa je obdržala v svojih učiteljskih vrstah. Tako je sčasoma ob vse ostrejših habilitacijskih pravilih dosegla stopnjo, ko ji težko konkurirajo na hitro ustanovljene šole. Pravi konkurenti ljubljanske Univerze so zdaj univerze v Gradcu, v Rimu, v Londonu in v Oslu. Prav veliko univerz, ki bodo tem konkurenčne pa si Slovenija glede na število prebivalcev in gospodarsko moč težko privošči.

III. METODE DELA

Za uveljavljanje zastavljenih ciljev nameravam predvsem uporabljati preizkušene metode dela. Glavnino izvršilnega dela opravi rektorjev kolegij. Zelo pomemben je tudi kolegij dekanov, ki bi mu želel v naslednjem mandatu dati nekoliko večjo težo. Pri uveljavljanju položaja naše Univerze v družbi in dvigovanju njenega ugleda bo pomembna stalna skrb nas vseh. Treba bo tudi oživiti ideje, ki smo jih že imeli po vzoru na nekatere tuje univerze, pa smo nanje pozabili. Tu mislim npr. na ustanovitev društva diplomantov naše Univerze (alumni).

Poleg že omenjenih dveh s statutom opredeljenih posvetovalnih teles pa želim ustanoviti še tretje telo, to je **Strateški svet Univerze v Ljubljani**. Tega želim sestaviti iz uglednih posameznikov, ki imajo pozitiven odnos do Univerze. Glavna naloga tega sveta bi bila priprava strategije Univerze v Ljubljani. Ob rednem sestajanju pa bi s tem svetom preverjal in usmerjal politiko rektorjevega kolegija do uresničevanja zastavljenih ciljev. Predvsem računam, da bi Strateški svet pomagal pri uresničevanju ciljev na področju delovanja Univerze v odnosu do države in družbe.